

י"ד ט"ו ביהמ"ד למנידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 509

מסכת בבא קמא נ"ו-ס"ב

בס"ד, כ"ח שבט תשס"ט

- ◆ האם מותר לאדם להציל את חייו תוך גרימת נזק לרכוש הזולת?
- ◆ גג העץ של האלמנה
- ◆ שימוש בעוף קפוא ככספת לדולרים
- ◆ מדוע הלכות חנוכה לא נזכרו במשנה?

השבוע בגליון

- ◆ הצער האמיתי על חורבן הבית
- ◆ פתיחת מקרר בשבת

- ◆ כיצד למד ה"חפץ חיים" את סוגיית "ערוגה"
- ◆ אדם שמזיק חלון, פטור מכל תשלום?
- ◆ הצבע השחור וסמליו
- ◆ צביעת אמה על אמה בצבע שחור

דבר העורך

דף היומי - איד

בחזונו הגדול ראה הגאון רבי מאיר שפירא 'יהודים של דף היומי'. הוא אומר: לא רק יהודים שזכו לקבוע עיתים לתורה, אלא יהודים שמהותם מתרוממת ורוחם מתקדשת באמצעות הקשר העקבי והקבוע לתורה. יהודים.

הוא עוד ראה את זקני דורו, יהודים של פעם, שגם בעלי המלאכה שבהם מעולם לא העלו על דעתם כי היא העיקר ואיש מהם לא התפאר בה. בייסוד הדף היומי העניק רבי מאיר שפירא לדורות הבאים כלי רב עוצמה, חבל הצלה לדורות הבאים, שגם הם יזכו לגדל יהודים של תורה, שהיא מרכז עולמם והווייתם. **יהודי** שזכה מיטיב לתאר במכתבו הרב מ. נ.:

בס"ד

לכבוד מערכת מאורות הדף היומי.

בימים אלה בהם אנו עדים להתרבות ספסלים בבתי המדרש של "דף היומי" בכל אתר ואתר, ברצוני לספר את סיפורו המרטיט של אב-טיפוס ודמות מופת ל"דף היומי-איד" מהדור הקודם.

איש חסיד היה בעיר רחובות, הרה"ח ר' יהודה הכהן זילברברג ז"ל, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה כהקמת בית הכנסת פא"י בעיר ועוד רבים. הוא מיזג בדמותו שמחה וחרירות קוצקאית מכבשונה של גור עם עבודת מידות מוסרית מבית היוצר דיישיבות נובהרדוק.

בעלות הכורת על יהדות אירופה, הוא ניצל בניסים מן התופת בדרך חתחתים בערבות סיביר, וכמה הרפתקי עדו עליו עד הגיעו לארצנו הקדושה.

מיד עם בואו החל בשיעור קבוע בדף היומי בצוותא חדא עם גיסו הרה"ח ר' ישעיה נובורוצקי ז"ל, קביעות שנמשכה כיוכל שנים בכל התנאים ובכל המצבים. קור וחום, עייפות וקושי, לא יכלו לקביעות זו. גם

◀

דף נח/ב כיצד משלמת מה שהזיקה

כיצד למד ה"חפץ חיים" את סוגיית "ערוגה"

הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל מביא בספרו ("אור לציון" חלק א' חו"מ סימן ד) את דברי ה"חפץ חיים" זצ"ל, כי מסוגייתנו ניתן ללמוד עד כמה דעתנו, דעת בני אנוש, קצרה, ואין בכוחה להשתוות לדעת התורה הקדושה. שהנה, כאשר ננסה להכריע בדעתנו, מה חייב אדם שהזיק חלון בבית חברו, נען כי עליו לשלם את מחיר החלון. אולם, כפי שיבואר להלן, מסוגייתנו מוכח שאדם זה **פטור לחלוטין!**

אדם שמזיק חלון, פטור מכל תשלום! לדעת רבי שמעון, וכך נפסק להלכה ("שולחן ערוך" חו"מ סימן שצ"ד סעיף ד) המזיק ערוגה פורחת בגינת חברו, מתחייב לשלם לו את דמי הפירות שהיו בערוגה. לעומת זאת, לגבי המזיק ערוגה שפירותיה אינם ראויים לאכילה עדיין, דורשת הגמרא מן הפסוק (שמות כב/ד) "ובער בשדה אחר", כי שמים את הקרקע כולה, אילו היתה עומדת למכירה בכמה היה נפחת ערכה בעקבות השחתת הערוגה, ועל המזיק לשלם הפרש זה לבעל הערוגה. עריכת שומה באופן זה מטיבה עם המזיק, שהרי אין דומה מחירה של ערוגה העומדת למכירה בפני עצמה, למחירה של ערוגה הנמכרת אגב שדה שלמה.

לדעת ה"חפץ חיים", מסוגייתנו מוכח, כי עלינו לשום כל נזק במכלול הסביבה בה נתון החפץ הניזק. לפיכך, כאשר נבדוק אם מחיר הדירה ירד בעקבות שבירת החלון נמצא כי ממחיר הדירה לא נגרע מאומה עקב נזק זה, שהרי איש אינו מפחית את מחירו של חלון בודד ממחיר דירה.

יש לחלק בין חפץ שעומד לתיקון לבין חפץ שהושחת לחלוטין: אולם, בעל "חזון איש" (בבא קמא סימן ו' ס"ק ג') חולק וסובר, כי אין לדמות שומת ערוגה לשומת נזקים אחרים כלל. שכן את הנזק שנגרם לערוגה, אי אפשר לתקן, וכל שנותר הוא לפצות בתשלום את בעל הערוגה. במקרה זה, כאשר אנו דנים בכמה כסף על המזיק לפצות את הניזק, קובעת התורה שיש לשום את שווי הערוגה ביחס לקרקע שבה היא גדלה. שונה הוא הדין במזיק חלון של חברו, שבמקרה זה החלון עומד לתיקון, ועל כן על המזיק לשלם לניזוק את הדמים הדרושים לתיקון החלון.

דף נט/ב הוה סיים מסאני אוכמי

הצבע השחור וסמליו

הגמרא בסוגייתנו מספרת, שאליעזר זעירא שרך את נעליו בשרוכים שחורים לאות אבל על חורבן בית המקדש. חכמים שראו כי אין מנהגו כדרך כל ישראל, השורכים את מנעליהם בשרוכים לבנים, חשדו בו שהוא יהיר ונזפו בו, אך משראו כי תלמיד חכם לפניהם, הניחוהו

עילוי נשמת

ה"ר **בנימין בן דוד** ז"ל
ב"ר יעקב ובת שבע ז"ל
נלב' ע"ב באדר תש"א

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

עילוי נשמת

גב' **דבורה זליכוב** ע"ה
ב"ר מרדכי ראובן הלוי פסל ז"ל
נלב' ע"ר אדר ב' תשס"ה

תנצב"ה

הונצחה ע"י ידידינו ה"ר **חיים זליכוב** ומשפ' שיחיו, ה"ר **שמואל רשף** ומשפחתו שיחיו, ה"ר **אריאל זליכוב** ומשפחתו שיחיו-ת"א, ומשפחת **פרי-ניו יורק**

עילוי נשמת

ה"ר **אריה באום** ז"ל
ב"ר זלמן ישראל הכהן ז"ל
נלב' ע"ג באדר תשס"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י אשתו וילדיו שיחיו

לעילוי נשמת

א"מ ה"ר **אברהם נח ליפסקר** ז"ל ב"ר יצחק מאיר יהודה הלוי ז"ל נלב' ע"ו באדר תשנ"ח

א"מ מרת **שרה ליפסקר** ע"ה ב"ר חיים יוסף זלובסקי ז"ל נלב' ע"כ בשבט תשנ"ט

תנצב"ה

נר ה'
נשמת אדם

הדף היומי

בבא קמא נ"ו-ס"ב

כ"ח שבט-ד' אדר

הקפוא, מאחר ששומר אינו חייב בדיני שמירה אלא על חפצים שקיבל על עצמו לשמרם. ומכיון ששכן זה לא ידע על קיום רבבות הדולרים, הוא גם לא קיבל על עצמו לשמור עליהם. גם אי אפשר לטעון כלפיו, שבלא כל קשר לחיובי השמירה שלו, יש לחייבו מדין מזיק בידיים, על שבמו ידיו הוא תפס את העוף המצחין על רבבות הדולרים שבתוכו והשליכם לאשפה, מכיון שאדם שהזיק חפץ מסויים ולא העלה על דעתו שיש בתוכו דברים יקרים - פטור מתשלום.

מדוע הלכות חנוכה לא נזכרו במשנה? רבי יהודה אומר נר חנוכה פטור.

משפט קצר זה הוא למרבה הפלא המקום היחיד בשה סדרי משנה בו נזכר דין השייך להלכות חנוכה! כל עצמו של חנוכה לא נזכר במשנה אלא בעניינים אגביים שונים [בתור ציון של תאריך במסכת ביכורים פרק א' משנה ו']. ברם, מצוות הדלקת נרות חנוכה אינה נזכרת כלל, אף כאן לא נאמר דין השייך לחנוכה בצורה ישירה, אלא רק שהמדליק נר חנוכה בחוץ פטור על היזק שאירע בעטיו. אף הגמרא במסכת שבת (כא/ב) נדרשת לענייני חנוכה אגב עיסוק בהלכות פתילות ושמנים הכשרים להדלקת נרות שבת, ומתוך העיסוק בהם הגמרא זנה בהלכות פתילות ושמנים הכשרים להדלקת נרות חנוכה וביתר הלכות החנוכה.

הדברים מעוררים פליאה רבתי. כל מועדי ישראל זכו למסכת שהוקדשה לענייניהם, מסכת פסחים, מסכת סוכה, מסכת ראש השנה ועוד, וגם דיני פורים, שיסודו מדברי חכמים הותקנו במסכת מגילה, ואילו מקומה של 'מסכת חנוכה' נפקד מסדר המסכתות.

מדוע?
שמועה בלתי מוסמכת מוסרת בשם ה"חתם סופר" זצ"ל, כי בכונה תחילה הושמט חנוכה מן המשנה: כידוע, החשמונאים תפסו את כס המלוכה לאחר נצחונם. היה זה שלא כדין, כיוון שהם לא היו מזרע דוד המלך, "וזה הרע לרבינו הקדוש [שהיה מזרע בית דוד], ובכתבו המשנה על פי רוח הקודש נשמט הנס מחיבורו" ("טעמי המנהגים", עמוד שס"ה). רבי נפתלי הכהן שוורץ זצ"ל הוסיף על כך, כי כדי שלא יאמרו שרבי יהודה הנשיא חלק, חלילה וחס, על מצוות נר חנוכה, הוא הותיר לה 'מזכרת' והתייחסות במסכתנו (שו"ת "בית נפתלי", סימן כ"ח).

רבים פקפקו במהימנותה של שמועה זו. לא זו בלבד שיש בה משום ערעור על שיקול דעתו הטהור של רבינו הקדוש, כאילו השמיט הלכות מפני נגיעות אישיות, עדיין אין בכך אלא כדי להסביר מדוע הושמט המאורע עצמו, אך אין מענה לשאלה מדוע לא הוזכרו ההלכות גופן, כיצד יש לנהוג ומה יש לעשות. ה"חתם סופר" בכתביו, מנמק זאת בטענה המוכיחה כי השמועה שבשמו אינה מבוססת כל עיקר. הוא כותב כי ענייני חנוכה הושמטו מן המשנה, מפני שלא היה כל צורך להזכירם! הדברים היו פשוטים וידועים לכל, כפי שהמשנה אינה מפרטת את חובת הנחת תפילין ומצוות ציצית בבגד בעל ארבע כנפות. דברים אלו לגבי הלכות תפילין וציצית, כותב גם הרמב"ם (בפירוש המשניות מנחות פרק ד', וראה גם בהגהה בשו"ת "בית נפתלי" שם).

אחרים טענו, כי כשם שיש מסכתות קטנות בשם "מסכת מזוזה" ו"מסכת תפילין", אשר נדפסו במהדורות התלמוד לאחר מסכת הוריות, כך גם ישנה מסכת "מגילת תענית" הכוללת את רוב הלכות חנוכה, ולפיכך לא היה צורך לשנותן במשנה (פירוש "האשל" למגילת תענית, דף נח). דא עקא, שמסכתות קטנות נתחברו בתקופות שונות, מהן ברייתות ומהן מן התלמוד הירושלמי (ראה בפתיחה לז' מסכתות אלו מהגר"ח קנייבסקי שליט"א), ולפיכך, הידיעה כי קיימת מסכת קטנה בשם חנוכה, אינה פותרת את השאלה מדוע רבי הקדוש לא הזכירה במשנה.

קיימת השערה נוספת, כי הלכות חנוכה הושמטו מן המשנה מפני הפחד והיראה מן הגויים. חנוכה סימל בעיני השלטון הרומי את רצונם של היהודים בשלטון עצמאי, והאשמה מעין זו היתה עלולה להתגולל על רבי יהודה הנשיא, מחבר המשנה, שהיה מזרע המלוכה (עיין "אגלי טל" להרב מקראקא מאמר א' פרק ג' ו"סוד המשנה ועריכתה" לר' ראובן מרגליות עמוד כ"ב). כאמור, השערה בלבד.

בשורה טובה ללומדי הדף היומי - שיעורים חדשים בדף היומי שנפתחו עם תחילת סדר נויקין

קריית גת	מעגלים	עכו
ביהכ"נ "נתיבות שלום" - סלונים בשעה 19.00 מוגיד השיעור הרה"ג משה לנדוי שליט"א	כולל בעה"ב מעגלים בשעה 13.00 מוגיד השיעור הרה"ג אברהם כהן שליט"א	ביהכ"נ "רמב"ם" בשעה 21.15 מוגיד השיעור הרה"ג אחיאיזיק שליט"א

נסא דברכתא

מעומקא דליבא
נשגור בזאת ברכת מזל טוב
לרגל השמחה השרויה במעונם של
הרבנים מגידי השיעורים מבית מדרשנו

הרה"ג אהרון בן אדיבה שליט"א
ביהכ"ס אליהו הנביא - ירושלים
לרגל הולדת הבת

הרה"ג דביר כהן שליט"א
ישיבת הסדר - נתיבות
לרגל הולדת הבת

הרה"ג דוד כהן שליט"א
ביהכ"ס בית גבריאל - אופקים
לרגל הולדת הבן

הרה"ג איתמר מרינגר שליט"א
ביהכ"ס בני ישיבות - מודיעין עילית
לרגל הולדת הבת

הרה"ג מרדכי פרוש (גליקמן) שליט"א
ביהכ"ס קייטני - אופקים
לרגל הכנסת בנו בעול תורה ומצוות

הרה"ג נתנאל קוביוף שליט"א
ביהכ"ס היכל משה - רמת גן
לרגל הולדת הבת

בברכת התורה ולומדיה
מאורות הדף היומי

לעילוי נשמת
הרב ר' **שמואל אליעזרי** זצ"ל
ב"ר אליעזר ז"ל נלב"ע ג' באדר תשנ"א
והרבנית מרת **בתיה אליעזרי** ע"ה
ב"ר ישראל זאב הלוי איש הורוויץ זצ"ל
נלב"ע ז' בניסן תשמ"ח
תנצב"ה
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **בנימין ברוך המער** ז"ל
ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע א' באדר תש"ם
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
מרת **שרה לור** ע"ה
ב"ר יעקב ופנינה ז"ל נלב"ע ג' באדר א' תשס"ח
תנצב"ה
הונצחה ע"י בנה ידידנו
ד"ר **יהושע בן הרוש** ומשפ' שיחיו

מאורות הדף היומי

משרד ראשי:
רח' יוגמן 1 (פינת חתם סופר 5)
Wagman street 1
P. O. B. 471 Bnei-Brak ISRAEL
ת.ד. 471 בני-ברק
טל: 03-5775333
tel: +972-3-5775333
פקס: 03-7601020
Fax: +972-3-7601020
אימייל: meorot@meorot.co.il
E-mail:

לתרומות והנצחות טל: 03-5775307
מוקד ההזמנות 151-500-700